Місячний Економічний Моніторинг України

№11 (169), листопад 2014 року

Резюме

Тема місяця: газові домовленості

Політика: 26 жовтня українці обрали нову Верховну Раду, в якій більшість місць отримали партії, які підтримують європейську інтеграцію України. Повинен бути сформований новий коаліційний уряд, який за очікуваннями, продовжить політику поточного уряду.

Реальний сектор: За оцінкою Держстату реальний ВВП скоротився на 5,1% дпр в третьому кварталі 2014 року.

Енергетичний сектор: Уряд продовжив заходи із заощадження енергоносіїв.

Сільське господарство: Український уряд та бізнес в Україні оптимістично оцінюють перспективи експорту молочної продукції на ринок ЄС вже з другої половини 2015 року.

Зовнішній сектор: Дефіцит рахунку поточних операцій у вересні збільшився до 0,6 млрд дол. США. Баланси торгівлі і товарами, і послугами були в дефіциті.

Фіскальна політика: Уряд не зможе забезпечити виконання плану бюджетних показників у 2014 році.

Соціальна політика: В листопаді уряд вирішив формально зупинити виплати пенсій жителям окупованих територій на Донбасі, хоча пенсії надалі будуть нараховувати.

Ринок праці: Середня заробітна плата у вересні зросла на 6,3% дпр в номінальному виразі завдяки вищій мінімальній заробітній платі, а також індексації заробітної плати на інфляцію.

Монетарна політика: У жовтні споживча інфляція сягнула 19,8% дпр, оскільки широке зростання цін, відчувалось для більшості груп товарів та послуг.

Обмінний курс: У жовтні більшість угод на міжбанківському ринку проводилась за курсом близьким до 13 грн за дол. США в результаті продажу НБУ іноземної валюти, неформальний тиск на банки, запровадження жорсткіших адміністративних обмежень на ринку.

Державний борг: Уряд майже завершив запланований на 2014 рік випуск ПДВ-облігацій.

Тема місяця: Газові домовленості

Як Україна переживе зиму?

Ірина Коссе

Україна та Росія вели переговори щодо газової угоди з квітня 2014 року, коли Росія підвищила ціну на газ з 268,5 до 485 дол. США за 1000 кубометрів. Сторони не могли досягнути домовленості, оскільки Росія наполягала на виплаті Україною боргу за газ, спожитий в 2013 році, та оплаті спожитого в другому кварталі 2014 року газу за новою ціною, тоді як Україна не погоджувалась з ціною та механізмом ціноутворення, тобто зі знижкою в 100 дол. США експортного тарифу замість зміни контракту. Україна наполягала на зміні формули ціни на газ, щоб бути незалежною від примх російського уряду. З травня по червень сторони провели дев'ять раундів переговорів, які виявились безуспішними. Перемовини посилились пізніше, коли Росія 16 червня 2014 року повністю зупинила постачання газу. «Нафтогаз» подав позов до Стокгольмського арбітражного суду із вимогою зміни контракту з «Газпромом». З наближенням зими сторони поновили переговори за посередництва Європейського Союзу.

В останній день жовтня 2014 року Україна підписала угоду з Росією за посередництва ЄС щодо постачання газу, яка, сподіваємось, закінчила найдовшу в історії україно-російських відносин конфронтацію щодо постачання природного газу. Сторони підписали три документи:

- міжурядовий протокол про умови постачання російського газу з листопада 2014 року по 31 березня 2015 року, підписаний Міністром енергетики Росії Олександром Новаком, Міністром енергетики України Юрієм Продаком та Єврокомісаром з питань енергетики в Європейській Комісії Гюнтером Еттінгером. Протокол визначає базові умови реструктуризації газового боргу України та поновлення постачання газу з листопада 2014 року. Україна погодилась до кінця 2014 року виплатити 3,1 млрд дол. США боргу за газ, спожитий в листопаді-грудні 2013 року та в першому кварталі 2014 року. Оплату здійснять двома траншами. Перший транш в 1,45 млрд дол. США було перераховано «Нафтогазом» 5 листопада.

- додаткову «технічну» угоду №33 до контракту купівлі-продажу газу від 19 січня 2009 року між «Газпромом» та «Нафтогазом», підписану Олександром Міллером та Андрієм Коболевим, яка уточнює деталі щодобових поставок.

- та лист Жозе Мануела Баррозу, Президента Європейської Комісії, до Петра Порошенка, Президента України. В листі надаються гарантії з боку Європейського Союзу допомогти Україні фінансово, якщо Росія не виконає свої зобов'язання щодо ціни газу, а також висловлюється готовність Європейської Комісії сприяти реверсним поставкам газу з країн ЄС в Україну.

Відповідно до досягнутої угоди «Нафтогаз» зможе купити газ в «Газпрому» по ціні 378 дол. США за тисячу кубометрів на умовах передоплати та без застосування положення «бери або плати». «Нафтогаз» планує купити 4 млрд кубометрів газу цього року, що у сумі коштуватиме близько 1,52 млрд дол. США. Крім того, він може додатково купити 4 млрд кубометрів газу завдяки реверсному постачанню газу з ЄС. Чи буде цього обсягу достатньо для проходження зими?

Баланс газу

Джерело: Мінпаливенерго

Взимку 2013/14 років[1] споживання газу в Україні склало 29,8 млрд кубометрів. Україна імпортувала за цей період 20 млрд кубометрів газу, видобуток газу склав 8,9 млрд кубометрів, решта споживання покривалась газом зі сховищ, накопиченим за попередні місяці. За оцінками[2] у випадку відсутності імпорту газу з Росії, збереження рівня споживання газу, повного використання угорського та польського маршрутів та 50% використання словацького маршруту[3] в України закінчиться газ в кінці січня 2015 року. З додатковими 4 млрд кубометрами газу, закупленого у 2014 році в усіх постачальників, газ в Україні закінчиться на початку березня. Відповідно до останніх тенденцій споживання газу за перший тиждень листопада (коли розпочався опалювальний сезон) Україна зменшила споживання газу приблизно на 10%. Якщо ці тенденції продовжаться, Україні може вистачити газу для проходження зими навіть без додаткових закупівель в Росії у 2015 році.

Для виконання домовленостей Україна зарезервувала 3,1 млрд дол. США для погашення газового боргу та отримала дозвіл від МВФ використовувати міжнародні резерви на оплату газу. Приблизні оцінки показують, що Україні буде необхідно виплатити 2-2,5 млрд дол. США за російський газ та за поточний рівень постачання газу з Угорщини, Польщі та Словаччини (із врахуванням платежів Росії за транзит газу). Резервів Національного банку має бути достатньо для покриття цих витрат, навіть якщо об'єднані третій та четвертий транші МВФ затримаються.

Отже, підписана угода по постачанням газу з Росії дозволяє Україні досить оптимістично дивитись в енергетичне майбутнє: Україні вистачить газу, щоб пережити зиму, і грошей, щоб за нього заплатити.

[1] з листопада по березень

[2] Георг Цахманн "Чи зможе Україна забезпечити себе газом цієї зими? Аналіз сценаріїв", НКГ, серпень 2014 р.. TN/05/2014

[3] З жовтня 2014 року по лютий 2015 року 35% потужностей словацького маршруту продається як «з перервами» («interruptible»), а 65% - як «гарантоване» («firm»).

Місячний Економічний Моніторинг України

Політика: Парламентські вибори зафіксували стратегічний поворот України у бік Європи

Парламент. 26 жовтня українці обрали нову Верховну Раду, більшість місць в якій отримали партії, що підтримують європейську інтеграцію України. В цілому п'ять основних проєвропейських партій здобули 288 депутатських мандатів, що становить 64% від конституційного складу Верховної Ради. Зокрема, партія «Блок Петра Порошенка», почесним головою якої є Президент України, отримала 29,3% місць, а партія «Народний фронт», очолювана Прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком, здобула 18,2%. Партія «Об'єднання «Самопоміч», Радикальна партія та партія Батьківщина отримали відповідно 7,3%, 4,9% та 4,2%. Решту місць у парламенті зайняли незалежні кандидати, а проросійська партія «Опозиційний блок», що об'єднує представників колишньої верхівки Партії регіонів, здобула тільки 6,4% мандатів. Вперше з 1994 року у парламенті не буде представлена Комуністична партія. П'ять проєвропейських партій почали переговори про формування коаліційного уряду, як того вимагає Конституція. Очікується, що новий уряд в основному продовжуватиме політику нинішнього уряду.

Вибори зафіксували суттєві зміни у виборчому ландшафті України. В результаті анексії Кримського півострова та окупації частини Донбасу Росією, велика кількість проросійсько налаштованих виборців була позбавлена можливості брати участь у виборах. Крім цього, російська агресія змінила настрої частини виборців в інших регіонах України на користь проєвропейських партій. Хоча низка незалежних депутатів є союзниками «Опозиційного блоку», згадані зміни виключають участь проросійської фракції у формуванні уряду в найближчому майбутньому. Поява нового виборчого ландшафту може бути безповоротною, принаймні, поки Україна не відновить контроль над Кримом та Донбасом. З іншого боку, такі зміни збільшують імовірність нової масштабної агресії Росії проти України, оскільки Росія, яка намагається включити Україну до своєї сфери впливу, не може розраховувати на призначення проросійського уряду в Україні.

Війна на Сході. В жовтні у Донецькій та Луганській областях продовжувався збройний конфлікт низької інтенсивності. Проросійські бойовики, яких активно підтримує Росія, а також російські війська продовжували обстрілювати та атакувати позиції українських військових на кількох ділянках. Протягом місяця загинули та були поранені кілька сотень українських військовослужбовців та цивільних осіб, але лінія фронту залишилася майже незмінною. Безперервні атаки засвідчили фактичний провал мирного процесу, який ґрунтувався на підписаному 5 вересня у Мінську протоколі про перемир'я. Провал став очевиднішим після влаштованих бойовиками виборів 2 листопада, метою яких було легалізувати владу своїх лідерів над регіоном (і які виглядали як імітація виборів). Прогноз є невизначеним, але зрозуміло, що конфлікт не буде розв'язано у найближчі місяці. Найбільш ймовірні сценарії включають продовження збройного конфлікту низької інтенсивності, а також його перетворення у великомасштабну війну між Росією та Україною.

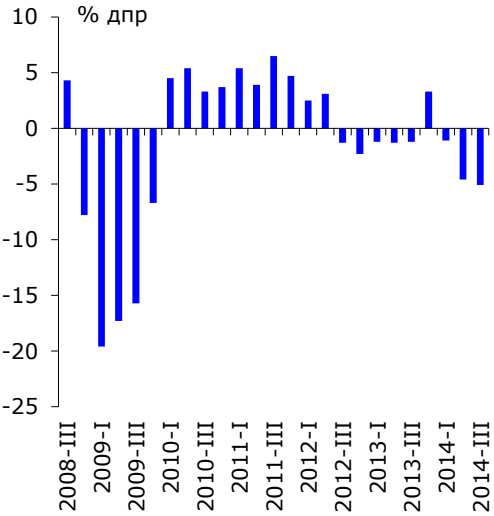
Реальний сектор: Економічний спад триває

ВВП. За оцінкою Держстату реальний ВВП скоротився на 5,1% дпр у третьому кварталі 2014 року. З боку попиту, споживання та інвестиції, найімовірніше, мали від'ємний внесок у економічне зростання, тоді як реальний чистий експорт зробив додатній внесок. З боку виробництва, реальна валова додана вартість, найвірогідніше, зросла у сільському господарстві та окремих секторах послуг.

Секторальні тенденції. У вересні скорочення промислового виробництва сповільнилося до 16,6% дпр (порівняно з 21,4% дпр

Населення: 45,5 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 24%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 8%
Інвестиції/ВВП: 21%
Експорт: Росія 25%, ЄС 28%
Імпорт: Росія 22%, ЄС 35%

Динаміка реального ВВП

Джерело: Держстат

Інститут економічних досліджень
та політичних консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

у серпні). Найбільший спад відбувся у Донецькій та Луганській областях, де багато компаній були змушені зупинити роботу через військовий конфлікт. Водночас скорочення виробництва в інших областях було суттєво меншим (в середньому близько 3% дпр).

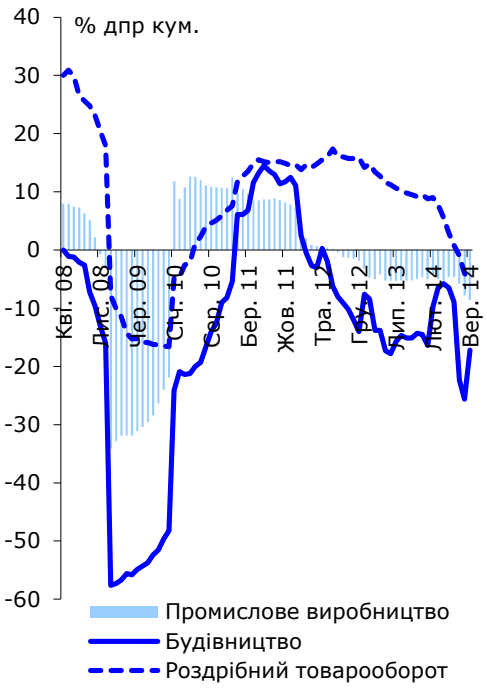
Видобуток кам'яного та бурого вугілля скоротився на 57,4% дпр, оскільки деякі шахти припинили свою роботу з огляду на військовий конфлікт. Водночас темпи падіння переробної промисловості у вересні сповільнились до 11% дпр порівняно з 19% дпр у серпні через більш ранній початок переробки цукрових буряків на цукор. Окрім того, у вересні в порівнянні з серпнем деякі галузі, орієнтовані на внутрішній ринок (наприклад, текстиль, фармацевтика, харчова промисловість, електрообладнання) наростили виробництво (імовірно, через ефект заміщення імпорту і низьку статистичну базу). Все ж, виробництво у металургії скоротилось на 28,3% дпр, машинобудуванні – на 22,8% дпр.

У вересні обсяг роздрібної торгівлі підприємствами знизився на 10,9% дпр, що відображає зниження реального приватного кінцевого споживання.

Продовжилось падіння у будівництві (30,3% дпр у вересні), що можна пояснити військовим конфліктом на сході України і фінансовими труднощами, з якими зіштовхнулись компанії.

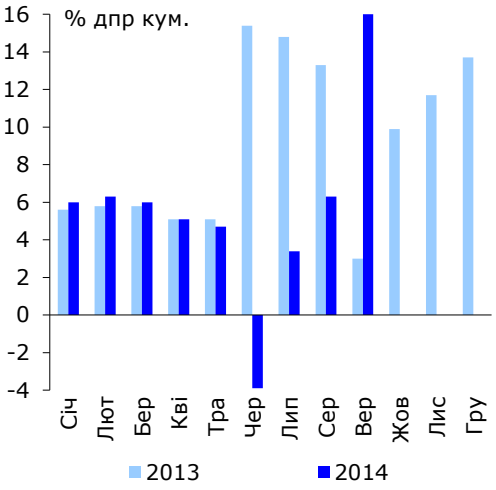
Обсяг сільськогосподарського виробництва у вересні стрімко зріс (на 46,9% дпр), передусім через низьку статистичну базу (зокрема, дощі у вересні 2013 перешкоджали збору урожаю). Крім того, врожайність більшості сільськогосподарських культур зросла порівняно з попереднім роком.

Тенденції реального сектору

Примітка: з квітня 2014 р. дані не включають Крим
Джерело: Держстат

Сільськогосподарське виробництво

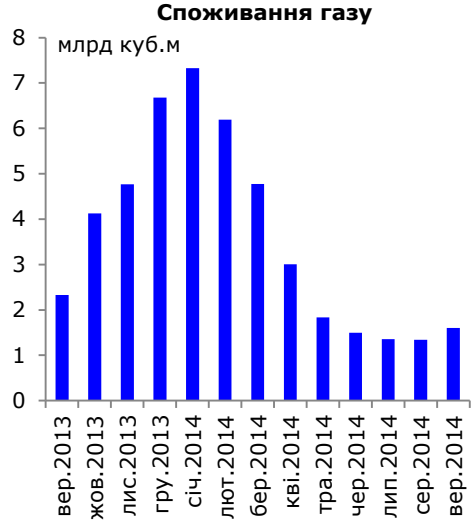
Джерело: Держстат

Енергетика. Україна шукає газ та вугілля

Газ. В січні-вересні споживання газу в Україні знизилось на 16,6% дпр до 28,9 млрд м^3 через економічний спад та економію енергоносіїв. Для подальшого стійкого скорочення споживання газу в країні Кабінет Міністрів затвердив План дій до 2017 року. По-перше, він заборонив виробникам мінеральних добрив використовувати газ зі сховищ, а також газ власного видобутку з 1 жовтня до кінця опалювального періоду 2014/15 років або до скасування цього рішення. По-друге, він дозволив місцевим органам влади використовувати частину субвенцій на модернізацію теплогенеруючого обладнання та на заміщення споживання природного газу. По-третє, було виділено 50 млн грн на компенсацію населенню коштів на придбання твердопаливних або електричних котлів. По-четверте, було встановлено ліміти на споживання газу для хімічних та інших підприємств.

З 1 листопада Україна запровадила нову методологію формування тарифів за транзит газу (метод "вхід/вихід"), за якою компанія-замовник послуги з транспортування газу має платити окремий тариф для кожної точки входу та виходу до газотранспортної системи України. Проте нові правила не матимуть жодного впливу на "Газпром", оскільки поточні платежі базуються на його контракті 2009 року з "Нафтогазом". В середині жовтня "Нафтогаз" подав черговий позов проти "Газпрому" щодо перегляду угоди на транзит газу. "Нафтогаз" вимагає прибрати або змінити положення, які фактично не діють, та змінити сторону угоди з "Нафтогазу" на "Укртрансгаз".

Споживання газу

Джерело: Міністерство енергетики та вугільної промисловості

Вугілля та електрика. Секретаріат Енергетичного співтовариства відкрив справу проти України щодо вимоги про місцеву складову в законі "Про електроенергію". Секретаріат вважає цю вимогу дискримінаційною і такою, що порушує Директиву 2009/28/ЕС та статтю 7 Угоди про енергетичне співтовариство. В України є два місяці відреагувати на оголошення.

Кабінет Міністрів продовжив на місяць дію надзвичайних заходів на ринку електроенергії. Надзвичайна ситуація на ринку склалася через дефіцит вугілля енергетичних марок, що використовуються на ТЕС. За словами Міністра енергетики, приватні та державні виробники енергії законтрактували 5,6 млн тон імпортного вугілля

до кінця 2014 року. Щоб допомогти енергокомпаніям заплатити за це вугілля, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), зменшила тариф для атомних електростанцій на 6,8% до 28,26 коп. за кВт*год. та дозволила витрачати кошти, призначені на модернізацію ТЕС, на придбання палива. НКРЕКП вважає, що ці заходи еквівалентні фінансовій підтримці у 650 млн грн, які можна витратити на закупівлю вугілля.

Аграрний сектор: Оптимістичні перспективи для української молочної продукції на ринку ЄС

Запроваджені ЄС в квітні автономні торговельні преференції передбачають тарифні квоти для молочних продуктів. Однак експорт цих продуктів (зокрема, йогуртів та молочних намазок) ще навіть не починався, оскільки українські виробники спочатку повинні довести відповідність стандартам ЄС щодо якості та безпечності харчових продуктів.

В жовтні комісія Офісу продовольства та ветеринарії (FVO) Генерального директорату ЄС з питань охорони здоров'я та захисту прав споживачів проінспектували готовність українських виробників молочної продукції експортувати свою продукцію в країни ЄС. Комісія виявила деякі недоліки, які необхідно виправити, щоб українські виробники відповідали стандартам ЄС. Потім представники FVO розпочнуть консультації з національними інституціями країн-членів ЄС щодо прийняття рішення про можливість включення українських молокопереробних підприємств до реєстру ЄС. Державні службовці та бізнес в Україні зробили досить оптимістичні заяви щодо перспектив експорту молочної продукції на ринок ЄС вже з другої половини 2015.

Молочний ринок ЄС насичений і дуже конкурентний. Тому українським виробникам буде досить складно увійти на ринок і отримати суттєву частку на ньому. Однак отримання номеру в реєстрі ЄС (що доводить відповідність стандартам якості і безпеки ЄС) також матиме важливе значення для зростання українського експорту на інші ринки.

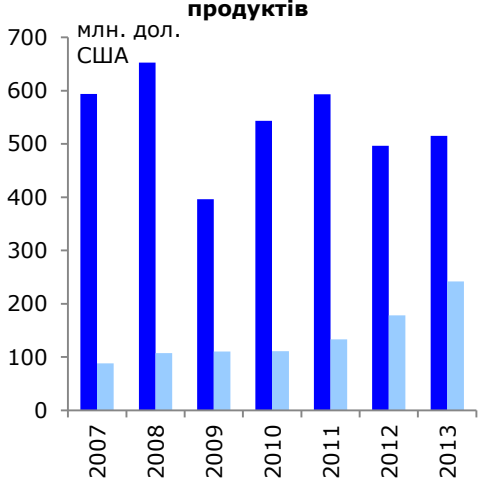
Зовнішній сектор: Дефіцит рахунку поточних операцій збільшився

Дефіцит рахунку поточних операцій у вересні збільшився до 0,6 млрд дол. США. Дефіцит торгівлі товарами збільшився до 0,5 млрд дол. США, що відображало сезонне зростання імпорту, а також тривалі труднощі у експорті металургійної продукції. Баланс торгівлі послугами залишався від'ємним у сумі 0,1 млрд дол. США через нижчий експорт туристичних та транспортних послуг.

Експорт товарів знизився на 16,5% дпр, що відображало збої у виробництві через військовий конфлікт на Донбасі та подальші торговельні суперечки з Росією. Експорт продукції машинобудування зменшився найбільше (на 35,6% дпр) внаслідок руйнування деяких виробничих потужностей, низького попиту на локомотиви з боку Росії, а також перебоїв у торгівлі на східних кордонах. Падіння експорту мінеральної продукції (на 34,5% дпр) відбулося через нижчі постачання руди та кам'яного вугілля. До менших постачань металургійної продукції (на 28,9% дпр) призводили нестача сировини та зменшення експортних потужностей чорноморських портів, а також інші логістичні труднощі. Також слід відзначити, що виробничих потужностей працюючих сталеливарних заводів є достатніми для експорту на рівні попередніх років. Продовольчі товари були єдиною групою, що демонструвала зростання експорту (на 8,3% дпр) завдяки рекордному врожаю зерновий, зокрема пшениці, а також позитивному впливу автономних торговельних преференцій ЄС на торгівлю м'ясом, жирами і оліями.

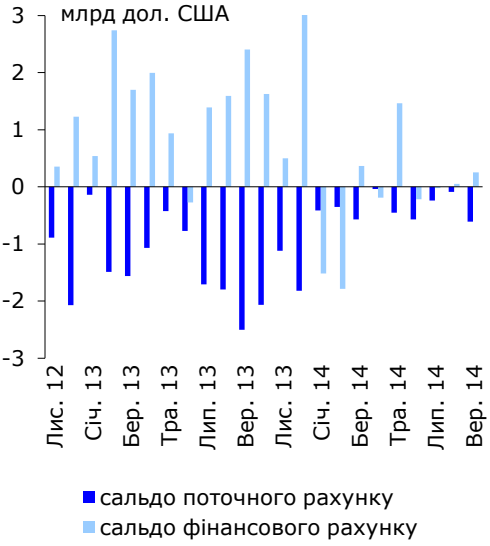
Імпорт товарів знизився на 40,0% дпр, тоді як неенергетичний імпорт впав на 31,0% дпр. Це відобразило різке скорочення інвестиційного та споживчого попиту, а також імпортозаміщення. Водночас імпорт споживчих товарів, а також машин та

Експорт та імпорт молочних продуктів

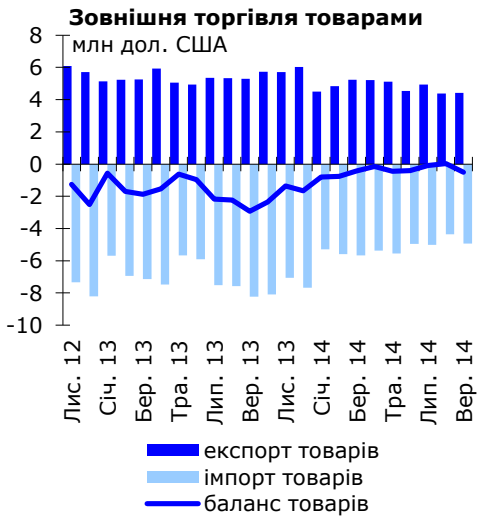
Джерело: http://comtrade.un.org

Платіжний баланс

Джерело: попередні оцінки НБУ

Зовнішня торгівля товарами

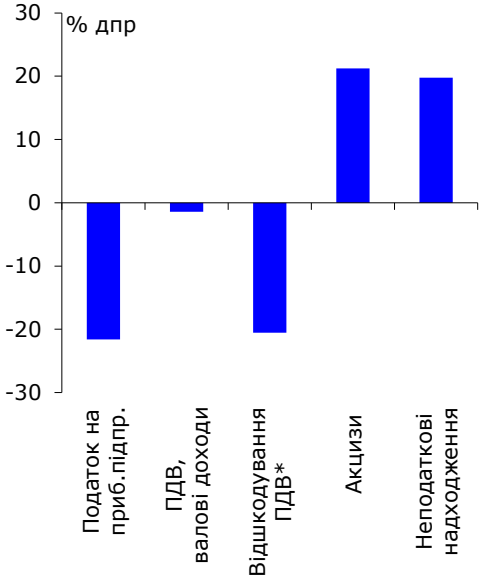

Джерело: попередні оцінки НБУ

устаткування у вересні зріс порівняно з серпнем (в цілому, імпорт, за виключенням мінеральної продукції, зріс на 10% дпм). Це означає, що незважаючи на глибоку рецесію, що триває в Україні, у вересні відбулося сезонне відновлення попиту.

Баланс фінансового рахунку та рахунку операцій з капіталом був у профіциті у 0,3 млрд дол. США. Чистий притік ПІІ залишався додатнім протягом четвертого місяця поспіль, проте все ще був нижчим, ніж у попередні роки. Така ситуація може відображати притік з офшорних підрозділів українських бізнес-груп або надзвичайні вливання капіталу від іноземних власників. В результаті у вересні чистий притік ПІІ склав 0,2 млрд дол. США. Відтік готівкової іноземної валюти з банківської системи залишався сталим на рівні 0,2 млрд дол. США. Українські банки та підприємства реального сектору не мали змоги рефінансувати зовнішні запозичення. Проте, чистий баланс операцій за кредитами та облігаціями державного сектору був додатнім, оскільки уряд отримав кошти від Світового банку, а також Канади та Японії.

Зростання доходів Державного бюджету у січні-вересні 2014 року

* Відшкодування ПДВ готівкою (без врахування ПДВ-облігацій)
Джерело: звіти Державного казначейства

Фіскальна політика: Бюджетні показники не буде виконано

Примітка: *Державне казначейство звітує суми відшкодування ПДВ за рахунок випуску спеціальних ОВДП як готівкове відшкодування. На нашу думку, це не правильний підхід (натомість це відшкодування потрібно враховувати як скорочення заборгованості) і ми скорегували дані зі звітів Казначейства, щоб виключити вплив погашення заборгованості із відшкодування ПДВ на доходи бюджету.*

Оперативні дані. За оперативними даними Державного казначейства сукупні надходження до Державного бюджету (до відшкодування ПДВ) за десять місяців 2014 року становили 335 млрд грн та були на 4,7% (або на 16,5 млрд грн) нижчими за планові. Податкові надходження, найвірогідніше, були нижчими за планові через занадто оптимістичний бюджетний план. Водночас бюджетні установи не змогли виконати план власних надходжень (спеціальний фонд бюджету).

Доходи Державного бюджету в жовтні збільшились на 3,7% дпр після падіння на 7,7% дпр у вересні. Це пояснено нижчою статистичною базою минулого року. Крім того, уряд забезпечив додаткові надходження за рахунок запровадження військового збору та підвищення рентних платежів та ставок акцизів. В результаті податкові надходження зросли понад 20%. Водночас уряду буде майже неможливо забезпечити виконання річного плану доходів в останні два місяці 2014 року.

9 місяців. Доходи Державного бюджету за дев'ять місяців 2014 року зросли на 6,5% дпр. Незважаючи на падіння доходів від ППП на 22% дпр, податкові надходження зросли на 3,7% дпр завдяки внесеним змінам в податкове законодавство та знецінення гривні. Зокрема, доходи від ПДФО стрімко зросли на 30,5% дпр через запровадження військового збору як додаткової ставки цього податку, що спрямовується до Державного бюджету (примітка: раніше лише 50% надходжень від ПДФО м. Києва було спрямовано до Державного бюджету). Доходи від акцизу зросли на 21,2% дпр через вищі ставки та знецінення гривні. Доходи від ПДВ зросли на 6,8% дпр внаслідок вищих надходжень податку із ввезених товарів та нижчих сум відшкодування ПДВ. Водночас зростання неподаткових надходжень сповільнилось до 6,5% дпр протягом дев'яти місяців року з 34,1% дпр за сім місяців, оскільки трансферт прибутків НБУ було спрямовано до бюджету раніше.

Дефіцит Державного бюджету у сумі 40,1 млрд грн був нижчий, за плановий через обмежений доступ до фінансування та скасування приватизації. В результаті уряду довелось урізати фінансування незахищених видатків. Фінансування капітальних видатків досягнуло лише 25,2% річного плану.

Баланс коштів на Єдиному казначейському рахунку

* на початок місяця
Джерело: Державне Казначейство

Соціальна політика: Зниження доходів Пенсійного фонду

За перші вісім місяців 2014 року доходи Пенсійного фонду скоротились на 0,6% дпр до 163 млрд грн. Зокрема, власні доходи Фонду знизились на 0,5% дпр. Це, ймовірно, пояснюється анексією Криму, а також військовим конфліктом на Донбасі. Водночас нагальна потреба в коштах також скоротилась. В жовтні пенсійні видатки було профінансовано у сумі 19,1 млрд грн, що нижче за потребу. Це відображає неспроможність Пенсійного фонду фінансувати пенсії не окупованих територіях в Донецькій та Луганській областях. В жовтні нараховані, але не виплачені пенсії на цих територіях, становили 6,6 млрд грн.

В листопаді уряд вирішив формально зупинити виплати пенсій жителям окупованих територій на Донбасі, хоча пенсії надалі будуть нараховувати. Раніше жителі цих територій могли подорожувати в інші регіони України для отримання пенсії. Тепер для отримання пенсій їм необхідно буде зареєструватись на територіях, які не є окупованими бойовиками.

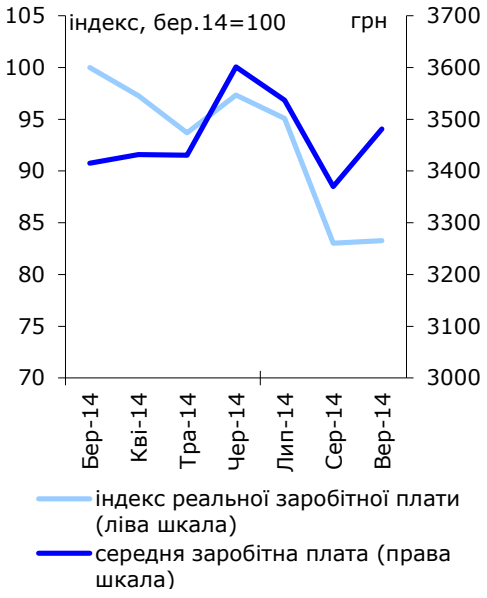
Ринок праці: Певне поліпшення

Середня заробітна плата у вересні зросла на 6,3% дпр в номінальному виразі, але знизилась на 11,4% дпр в реальному виразі. Зростання номінальної заробітної плати, найвірогідніше, пояснювалось вищою мінімальною заробітною платою, а також індексацією заробітної плат на інфляцію.

Хороший врожай зернових та зростання тваринництва дозволили сільськогосподарським компаніям стрімко підвищити заробітну плату (на 20,5% дпр). В результаті заробітна плата в секторі перевищила рівень оплати праці в освіті та охороні здоров'я, де уряд обмежив підвищення заробітних плат через фіскальні обмеження.

Зупинка або скорочення роботи великої частки вугільних шахт, найвірогідніше, пояснює низькі заробітні плати в добувній промисловості. Водночас зростання заробітних плат в переробній промисловості на 9,5% дпр знову було вищим за підвищення мінімальної заробітної плати, що відображає певне поліпшення результатів діяльності окремих галузей переробної промисловості та деяку стабілізацію економічної ситуації.

Середня заробітна плата*

*не враховуючи АР Крим
Джерело: Держстат

Монетарна політика: Інфляція досягнула 19,8% дпр у жовтні

У жовтні споживча інфляція сягнула 19,8% дпр, оскільки місячна базова інфляція залишалась на рівні 2,7% дпм два місяці поспіль. Широке зростання цін, що відчувалось для більшості груп товарів та послуг, продовжувалось. Коливання обмінного курсу гривні у серпні та вересні залишались основним фактором інфляційних процесів. Високі інфляційні очікування та низькі запаси імпортованих товарів посилили вплив курсу на інфляцію.

Банківська система у жовтні зберегла значні обсяги ліквідності, навіть зважаючи на збільшення продажу іноземної валюти НБУ. НБУ збільшив портфель ОВДП на 8 млрд грн, а низька кредитна активність, найвірогідніше, сприяла високому загальному рівню ліквідності банків.

Динаміка ІСЦ та монетарної бази

Джерело: Держстат, НБУ

Обмінний курс: Ілюзорна стабільність

У жовтні більшість угод на міжбанківському ринку проводилась за курсом близьким до 13 грн за дол. США в результаті продажу НБУ іноземної валюти, неформальний тиск на банки, запровадження жорсткіших адміністративних обмежень на ринку. Це призвело до розширення операцій на чорному ринку і відкладений попит на іноземну валюту. На початку листопаду коливання обмінного курсу різко зросли після того, як НБУ зменшив продаж іноземної валюти.

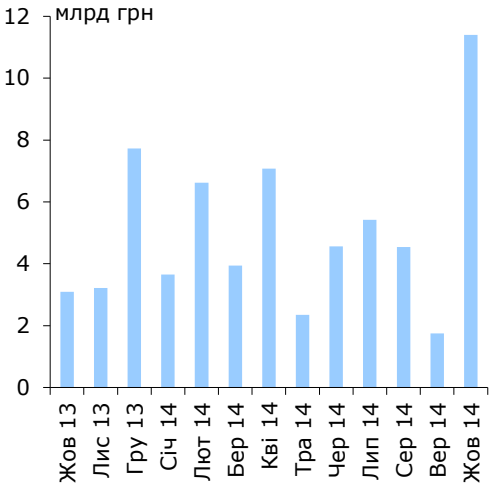
Міжнародні резерви НБУ різко впали до 12,6 млрд дол. США в жовтні, оскільки НБУ витратив 2,2 млрд дол. США на обслуговування державного та гарантованого державою боргу і

1,6 млрд дол. США на інтервенції включаючи продаж іноземної валюти для оплати покупок газу. В листопаді міжнародні резерви зменшились ще більше, оскільки НБУ перерахував з обмеженого рахунку Нафтогазу 1,45 млрд дол. США Газпрому.

Державний борг: Здійснено четвертий випуск ПДВ-облігацій

В жовтні Міністерство фінансів розмістило номіновані у гривні ОВДП на суму 11,4 млрд грн з середньозваженою доходністю 15,4% річних порівняно з 1,7 млрд грн під 15,9% річних у вересні. Частка середньо- і довгострокових облігації в загальному обсязі розміщення складала 76,1%. Водночас, через брак попиту уряд випустив номіновані у євро дворічні облігації лише на суму 40 млн євро (з середньозваженою доходністю 7,5% річних). Цей обсяг склав лише 65,5% від суми, необхідної для рефінансування попередньо випущених ОВДП, номінованих в євро. Крім того, Міністерство фінансів випустило четвертий транш спеціальних державних облігацій (ПДВ-облігацій) на суму 125 млн грн для погашення заборгованості з відшкодування ПДВ перед близько 20 платниками цього податку.

Обсяги розміщення номінованих у грн ОВДП*

Джерело: НБУ
*без врахування рекапіталізації

Таблиці

Економічні Тенденції		IV 12	I 13	II 13	III 13	IV 13	I 14	II 14	Лис.	Гру.	Січ.	Лют.	Бер.	Квіт.[к]	Тра.[к]	Чер.[к]	Лип.[к]	Сер.[к]	Вер.[к]	Жов.[к]
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-1,8	-5,0	-5,3	-5,2	-4,7	-5,0	-4,7	-5,0	-4,7	-5,0	-4,2	-5,0	-5,3	-4,6	-4,7	-5,8	-7,8	-8,6	...
Будівництво (реальне, кум.)	% дпр	-13,8	-13,8	-17,8	-15,1	-14,5	-6,4	-8,9	-14,3	-14,5	-16,4	-9,8	-6,4	-5,8	-6,5	-8,9	-22,4	-4,0	-17,2	...
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-4,5	5,8	15,4	3,0	13,7	6,0	-3,9	11,7	13,7	6,0	6,3	6,0	5,0	4,7	-3,9	3,4	6,3	16,0	...
Роздрібний товарооборот (реальне, кум.)	% дпр	15,9	13,4	11,2	9,8	9,5	7,7	0,8	9,2	9,5	8,8	9,0	7,7	5,6	2,9	0,8	-1,0	-4,0	-5,3	...
Середня заробітна плата	грн.	3195	3085	3289	3331	3390	3245	3488	3268	3619	3148	3189	3398	3432	3430	3601	3537	3370	...	...
ІСЦ	% дпр	-0,2	-0,8	-0,1	-0,5	0,5	3,4	12,0	0,2	0,5	0,5	1,2	3,4	6,9	10,9	12,0	12,6	14,2	17,5	19,8
ІВЦ	% дпр	0,3	0,2	-1,6	-0,9	1,7	3,9	15,9	-0,5	1,7	1,9	3,3	3,9	6,1	8,8	15,9	22,5	24,2	26,9	25,9
Експорт (дол. США, кум.)*	% дпр	1,0	-4,7	-7,1	-6,2	-5,2	-7,7	-6,5	-8,8	-7,6	-12,2	-10,0	-6,8	-8,3	-6,4	-6,7	-6,8	-8,2	-9,1	...
Імпорт (дол. США, кум.)*	% дпр	5,6	-0,8	-8,3	-4,1	-3,4	-14,7	-18,6	-5,7	-5,8	-6,7	-13,6	-16,1	-19,9	-17,3	-17,3	-19,5	-22,4	-24,8	...
Баланс торгівлі товарами (кум.)	млрд. дол. США	-20,5	-4,0	-7,1	-14,2	-19,6	-1,9	-0,6	-18,0	-19,6	-0,8	-1,5	-1,9	-2,0	-2,2	-2,5	-2,7	-3,0	-3,6	...
Поточний рахунок, на кінець періоду*	млрд. дол. США	-14,4	-3,1	-5,5	-11,4	-16,4	-1,3	-0,6	-14,5	-16,1	-0,4	-0,8	-1,3	-1,2	-1,5	-1,9	-2,3	-2,7	-3,3	...
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	24,5	24,7	23,2	21,6	20,4	14,2	16,1	18,8	20,4	17,8	15,5	15,1	14,2	17,9	17,1	16,1	15,9	16,4	12,6
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	6,4	9,9	13,4	14,8	20,3	28,5	###	20,9	20,3	17,0	21,0	28,5	26,8	26,7	27,3	25,1	20,4	23,5	...
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	20,8	16,2	15,4	15,3	16,5	18,5	17,5	16,7	17,4	15,1	20,3	20,0	17,5	17,9	17,2	16,1	16,8	16,2	...
Обмінний курс(міжбанківський), середній	дол. США	8,15	8,12	8,14	8,15	8,21	9,14	11,71	8,20	8,24	8,37	9,08	9,98	11,61	11,78	11,79	11,74	12,98	13,01	12,93
Обмінний курс(офіційний), середній	дол. США	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	8,86	12,71	7,99	7,99	7,99	8,65	9,92	11,64	11,64	11,81	11,76	12,95	13,02	12,95
Обмінний курс, середній	євро	10,37	10,55	10,44	10,58	10,87	12,14	13,71	10,79	10,94	10,92	11,80	13,69	16,08	16,00	16,04	15,93	17,25	16,83	16,43

Джерела: Держкомстат, НБУ, ICAP, власні розрахунки,
* Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: НБУ, попередні дані)
квартальні дані наведені для експорту/імпорту товарів та послуг (джерело: НБУ)
** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (джерело: НБУ)
[к] дані не включають окуповану територію АР Крим

Основні Економічні Показники		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Номінальний ВВП	млрд. грн.	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	720,7	948,1	913,3	1082,6	1302,1	1408,9	1454,9
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	31,3	38,0	42,4	50,1	64,9	86,2	107,8	142,7	179,9	117,2	136,4	163,4	176,3	182,0
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,3	-14,8	4,1	5,2	0,3	0,0
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2	10,2	-3,1	-21,9	11,2	7,3	-0,5	-4,7
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4	-5,2	17,5	0,1	-1,0	17,5	-4,5	13,7
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1	12,8	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	0,5
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6	19,5	35,5	6,5	20,9	19,0	3,7	-0,1
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7	14,2	0,3	1,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	17,9	9,5	10,7	24,0	42,6	7,5	13,2	27,5	33,8	-36,7	27,1	28,2	1,0	-5,2
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,0	35,5	38,6	-43,1	29,3	33,8	5,6	-3,4
Поточний рахунок	млрд. дол. США	1,5	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6	-5,3	-12,9	-1,9	-2,9	-9,3	-14,3	-16,4
Поточний рахунок	% ВВП	4,7	3,7	7,6	5,9	10,6	2,9	-1,5	-3,7	-7,2	-1,7	-1,7	-5,7	-8,1	-9,0
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	6,5	5,3	9,2	9,9	4,5	5,7	6,6	6,6	3,4
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,5	3,1	4,4	6,9	9,7	19,4	22,4	32,5	31,5	26,5	36,7	31,8	31,4	20,4
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,7	-1,1	-1,5	-2,4	-6,0	-1,8	-3,6	-4,4
Загальний державний борг	% ВВП	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	14,8	12,5	19,9	33,0	39,9	36,0	37,4	40,1
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	33,0	26,3	24,1	21,4	18,6	13,4	11,7	9,8	15,0	21,5	25,6	22,8	22,0	20,6
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5	46,0	31,5	4,4	15,8	6,3	6,4	20,3
Обмінний курс, середній	дол. США	5,4	5,4	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	5,3	7,8	7,9	8,0	8,0	8,0
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	5,4	5,3	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	7,7	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Обмінний курс, середній	євро	5,0	4,8	5,0	6,0	6,6	6,4	6,3	6,9	7,7	10,9	10,5	11,1	10,3	10,6
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	5,1	4,7	5,5	6,7	7,2	6,0	6,7	7,4	10,9	11,7	10,6	10,5	10,3	11,0

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки
* "Мінус" означає дефіцит бюджету, без коштів на рекапіталізацію

Скорочення

дпк до попереднього кварталу
дпм до попереднього місяця
дпр до попереднього року
кум. кумулятивно

Квартальні тенденції

Національні рахунки		I 11	II 11	III 11	IV 11	I 12	II 12	III 12	IV 12	I 13	II 13	III 13	IV 13	I 14	I 14[к]
ВВП	млрд. грн.	257,7	311,0	369,8	363,6	293,5	349,2	387,6	378,6	302,9	353,0	394,7	404,3	313,0	372,7
Реальний ВВП	% дпр	5,1	3,9	6,5	5,0	2,5	3,1	−1,3	-2,3	-1,2	-1,3	-1,2	3,3	-1,1	-4,6
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	13,2	14,2	16,1	18,5	7,8	12,3	11,0	5,5	6,5	9,5	8,4	6,8	5,7	-2,3
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	2,0	2,9	-9,4	-6,6	3,3	4,8	9,9	1,5	1,1	-2,3	-3,3	-2,5	-9,1	6,9
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	-1,8	3,7	9,7	12,0	13,8	17,5	-5,2	-4,9	7,0	-17,4	-7,7	-5,1	-19,1	-18,5
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	19,4	4,9	0,3	-4,1	-7,3	-8,1	-3,8	-9,6	-9,0	-14,3	-7,9	-4,1	-2,0	-7,4
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	38,1	23,3	12,5	5,2	-3,0	9,0	4,3	-2,6	-2,4	-18,4	-0,7	-1,8	-7,0	-11,3
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	4,9	1,3	16,7	38,1	0,5	11,5	-8,3	-4,0	5,7	20,8	-2,0	38,2	6,0	-8,8
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	7,8	3,4	4,6	-2,9	1,1	1,8	-4,8	-5,5	-9,5	-9,2	-9,8	-8,9	-6,8	-8,4
Будівництво (реальна)*	% дпр	1,7	10,9	0,1	2,0	1,2	3,4	-15,3	-20,8	-14,9	-20,8	-11,1	-7,7	-3,9	-16,9
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	9,8	2,8	6,1	3,0	3,2	4,6	0,4	-1,2	1,6	-0,2	1,9	4,7	3,1	-9,1
Транспорт (реальна)*	% дпр	10,2	7,9	5,7	11,1	-2,3	-3,3	-8,4	-9,5	-2,7	-0,6	2,8	2,8	-5,8	-6,1
Платіжний баланс															
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. дол. США	-1,6	-1,7	-2,6	-4,4	-2,1	-3,8	-4,0	-4,9	-3,1	-2,3	-6,0	-4,9	-1,3	-0,6
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	-4,9	-4,4	-5,6	-9,5	-5,6	-8,7	-8,3	-10,3	-8,3	-5,1	-12,2	-9,8	-3,8	-2,1
Баланс товарів	млн. дол. США	-3597	-2851	-4580	-5224	-3867	-5577	-5215	-5833	-4045	-3053	-7232	-5268	-1949	-567
Баланс послуг	млн. дол. США	1262	1514	2007	1312	1299	1362	1975	1084	822	893	1919	480	589	142
Поточні трансферти	млн. дол. США	1039	878	988	803	683	805	777	711	533	589	480	547	232	472
Прямі іноземні інвестиції	млн. дол. США	880	2422	2090	1623	1663	1091	2002	1871	821	472	1199	859	-713	-292
Портфельні інвестиції	млн. дол. США	149	113	42	207	-3	74	83	339	705	579	664	-757	-239	-53
Валові золотовалютні резерви	млрд. дол. США	36,4	37,6	35,0	31,8	31,1	29,3	29,3	24,5	24,7	23,2	21,6	20,4	14,2	16,1
Ринковий обмінний курс, грн./дол. США	середнє	7,95	7,98	7,99	8,01	8,03	8,04	8,09	8,11	8,11	8,14	8,15	8,21	9,14	11,71
Офіційний обмінний курс, грн./дол. США	середнє	7,94	7,97	7,97	7,98	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	8,86	12,71
Бюджет															
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	32,8	30,0	29,5	30,7	33,6	31,6	28,2	33,7	35,3	29,5	29,1	28,9	35,8	30,1
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	5,0	4,8	4,2	4,7	5,1	4,9	4,4	5,0	5,3	5,1	4,7	4,9	5,2	4,8
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	4,5	4,5	3,6	4,4	4,9	4,1	2,9	4,2	6,2	3,4	3,0	3,0	5,0	2,5
Податок на додану вартість	% від ВВП	7,6	12,9	9,6	9,6	10,8	10,3	8,6	10,0	9,7	9,1	8,2	8,5	8,8	9,7
Акцизні збори	% від ВВП	2,1	3,0	2,7	2,4	2,8	2,9	2,8	2,4	3,1	2,6	2,3	2,2	2,5	3,0
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	32,8	33,1	26,9	35,6	33,7	33,8	30,7	41,4	37,0	36,0	30,4	36,3	35,7	35,6
Поточні видатки	% від ВВП	31,5	30,8	23,9	30,1	31,8	31,3	27,7	37,4	35,7	34,1	28,5	33,5	35,2	34,6
Капітальні видатки	% від ВВП	1,3	2,4	3,0	5,5	1,9	2,4	2,9	4,0	1,3	1,9	1,9	2,8	0,5	1,0
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	-0,3	-3,4	-3,9	-5,5	-0,2	-2,6	-3,0	-7,8	-1,9	-6,3	-1,5	-7,4	0,1	-5,5
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,4	3,2	0,0	0,1	1,4	0,3	0,1	0,4	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0
Ринок праці															
Середня зарплата (реальна)	% дпр	11,1	5,5	7,7	10,8	14,7	16,5	13,3	12,9	9,9	9,3	8,1	5,9	3,5	-10,6
Доходи домогосподарств (реальні)	% дпр	7,8	1,9	7,3	7,7	6,0	13,0	10,4	9,4	8,9	5,7	2,5	4,7	1,9	-1,9
Рівень безробіття (за методологією МОП)	% кум	8,7	7,7	6,9	8,2	8,4	7,1	6,6	8,0	8,0	7,5	7,0	7,6	8,8	8,2
Банківський сектор															
Грошовий агрегат М0	% дпр	15,7	11,5	8,6	6,3	4,7	6,7	5,2	5,5	9,7	9,8	12,3	17,0	19,2	31,9
Грошовий агрегат М2	% дпр	25,5	22,0	16,0	14,4	11,2	9,0	10,7	13,1	16,0	17,9	19,2	17,5	17,7	13,4
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	43,3	26,0	16,7	12,3	14,4	16,4	16,3	16,3	19,1	26,5	33,4	38,0	7,9	-2,3
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	19,7	21,0	15,7	13,4	12,4	10,8	17,0	21,8	17,0	14,7	8,4	0,9	19,8	10,2
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	16,0	18,5	21,1	21,0	17,4	15,3	9,1	7,7	8,6	7,4	10,2	16,9	12,3	4,9
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	-2,1	0,9	-2,3	-4,2	-7,0	-10,8	-9,9	-7,3	-4,4	-0,4	0,8	2,8	36,4	38,5
Довгострокові кредити комерційних банків	% дпр	5,0	6,3	5,3	2,9	-2,9	-7,0	-8,0	-6,6	-5,6	-2,7	-0,5	2,9	26,3	24,4
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	67,2	66,6	64,4	62,9	61,5	59,8	59,1	57,8	55,9	55,7	55,1	53,2	58,5	59,1
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	13,1	13,5	14,1	18,4	15,5	15,6	19,5	20,8	16,2	15,3	15,3	16,5	18,4	17,5
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	10,2	9,8	8,8	8,4	8,2	8,2	8,5	8,8	9,4	9,7	9,6	8,8	8,7	9,4

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД
* зміна доданої вартості
[к] Дані не включають Крим, попередні оцінки платіжного балансу (НБУ), Нац.рахунки відповідно до SNA 2008 та КВЕД-2012, знецінення гривні вплинуло на дані банківської системи

Контакти:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01030 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

Голова Правління

Ігор Бураковський
burakovsky@ier.kiev.ua

Виконавчий директор

Оксана Кузяків
kuziakiv@ier.kiev.ua

Директор з наукової роботи

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Центр економічних досліджень

Олександра Бетлій
betliy@ier.kiev.ua

Віталій Кравчук
Kravchyk@ier.kiev.ua

Дмитро Науменко
naumenko@ier.kiev.ua

Ірина Коссе
kosse@ier.kiev.ua

Катерина Фурманець
furmanets@ier.kiev.ua

Артур Ковальчук
kovalchuk@ier.kiev.ua

Микола Риженков
ryzhenkov@ier.kiev.ua

Костянтин Кравчук
k.kravchuk@ier.kiev.ua

Олекса Степанюк
stepaniuk@ier.kiev.ua

Віктор Гречин
grechyn@ier.kiev.ua

Центр досліджень сучасного суспільства

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Ганна Опанасенко
opanasenko@ier.keiv.ua

Тетяна Олійник
oliinyk@ier.kiev.ua

Німецько-український агрополітичний діалог

Юлія Огаренко
ogarenko@ier.kiev.ua

Марія Ярошко
Yaroshko@apd-ukraine.de

Застереження

Місячний Економічний Моніторинг України, підготовлений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, має виключно інформаційний характер. Судження, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Хоча ми доклали самих ґрунтовних зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. Копіювання без попереднього узгодження заборонено. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.